

Saksframlegg

HØRINGSUTTALELSE: NOU 2011:13 - KOMPETANSEARBEIDSPLASSER -

DRIVKRAFT FOR VEKST I HELE LANDET

Arkivsaksnr.: 11/18308

::: Sett inn innstillingen under denne linja

Forslag til vedtak:

Formannskapet slutter seg til rådmannens høringsuttalelse til NOU 2011:13 "Kompetansearbeidsplasser – drivkraft for vekst i hele landet".

::: Sett inn innstillingen over denne linja

... Sett inn saksutredningen under denne linja

Saksutredning:

Kommunal- og regionaldepartementet har sendt NOU 2011:13 "Kompetansearbeidsplasser – drivkraft for vekst i hele landet" på høring. Høringsfristen er 9. august.

Kompetanse-arbeidsplasser defineres som *spesialiserte arbeidsplasser med krav til høyere utdanning*. Den største veksten av kompetansearbeidsplasser skjer i privat sektor, men også kommunesektoren er i økende grad blitt "kompetansebedrifter".

Bakgrunnen for utredningen er de store strukturelle endringene i arbeidsmarkedet:

- En stor andel av veksten i arbeidslivet kommer i spesialiserte, kunnskapsintensive bransjer i arbeidsmarkedet rundt Oslo. Samtidig er sysselsettingen redusert i industri- og primærnæringer utenfor de store byregionene
- Statlige virksomheter har de siste tiårene konsentrert fagmiljøene sine til færre steder
- Mange områder sliter med å rekruttere og beholde personer i spesialiserte og kunnskapsintensive stillinger

Departementet ønsker høringsinstansenes syn på utvalgets analyser, vurderinger og forslag. Utredningen inneholder til sammen 26 forslag som skal støtte opp under følgende fem innsatsområder:

- 1) utvikle robuste arbeidsmarkeder
- 2) utvikle attraktive arbeidsplasser for høyere utdannede
- 3) styrke tilgangen til kompetent arbeidskraft
- 4) omstilling av jobber, mennesker og steder
- 5) økonomiske og administrative konsekvenser

Alle 26 forslagene kommenteres ikke; kun de som anses som relevante for Trondheim og Trondheimsregionen.

Robuste arbeidsmarkeder:

Utvalget mener at det er viktig å styrke regionale sentra for å skape attraktive bo- og arbeidsmarkedsregioner og økt dynamikk i arbeidsmarkedet. I utredningen brukes begreper som "*robuste arbeidsmarkeder*", og "*kritisk masse*", men det er ikke tallfestet noen størrelser som viser hva utvalget

Trondheim kommune

legger i begrepene. Dette kan oppfattes som regioner med alternative jobbmuligheter og gode bo-, kultur- og fritidstilbud som vil kunne ha tilstrekkelig vekstkraft i forhold til hovedstadsområdet. Utredningens beskrivelser viser at slike regioner må ha en viss størrelse, og at forholdene ligger best til rette i storbyene.

Utvalget sier at en helhetlig og koordinert politikktutforming er nødvendig for å skape, og å rekruttere til, kompetansearbeidsplasser i hele landet. En helhetlig statlig politikk overfor storbyene var også et sentralt anliggende i Storbymeldingen i 2003. Det vil være viktig for regional kompetanseutvikling at staten gjennom sine virkemidler innenfor samferdsel, utdanning og forskning, lokalisering av statlige virksomheter og arbeidsplasser mv. utnytter regionale fortrinn i eksisterende næringsklynger og kompetansemiljø.

Trondheim kommune ber om at det vurderes å utarbeide en ny storbymelding hvor disse problemstillingene utdypes.

Utvalget mener at prissettingspraksisen knyttet til infrastrukturtiltak i Norge bør vurderes nærmere med tanke på å høste de fulle samfunnsøkonomiske gevinstene av slike utbygginger. Samferdselsinvesteringer som bidrar til regionforstørring, er viktige for å utvikle et bedre jobbtilbud for høyere utdannede, og det anbefales at det blir et etappemål i tilknytning til denne problemstillingen i Nasjonal transportplan 2014-2013. Videre vil utvalget ha utredet om dagens flyplasstruktur er egnet til å tilfredsstille det kompetansesensitive arbeidslivets behov.

Trondheim kommune er enig i at gode transporttilbud er svært viktige for å etablere robuste arbeidsmarkeder. Denne premissen bør inngå i samfunnsøkonomiske analyser og i de prioriteringene som foretas i Nasjonal transportplan. Økte bevillinger til både veier og jernbaner i regionen er nødvendig for å skape og opprettholde robuste arbeidsmarkeder.

Det bør legges særlig stor vekt på pendlingsmuligheter med kollektivtransport.

Værnes rolle som en av Norges internasjonale flyplasser må videreutvikles og styrkes. Det må jevnlig analyseres hvilke direkteruter til utlandet som vil være mest lønnsomme for regionens næringsliv.

Etter utvalgets mening har staten som landets største enkeltarbeidsgiver et særlig ansvar for å sikre god geografisk spredning av kompetansearbeidsplasser. De anser derfor at det er et vesentlig potensial for å lokalisere ulike funksjoner innen statlige virksomheter utenfor hovedstadsregionen. For å støtte opp under en slik utvikling må statlige virksomheter legge mer systematisk til rette for fjernarbeid og stedsuavhengige arbeidsplasser og belønnes for dette. Samhandlingsreformen trekkes fram som eksempel der man vil få bedre spredning av kompetansearbeidsplasser og muligheter for regional spesialisering og styrkede regionale fagmiljø.

Dette er synspunkter som Trondheim kommune støtter i prinsippet. Men til tross for mulighetene for økt fjernarbeid vil det fortsatt være behov for stedsbundne arbeidsplasser. Kommunene må konkurrere både med private og statlige arbeidsgivere om den høyt kompetente arbeidskraften. En slik konkurranse kan også føre til flere og mer interessante kunnskapsmiljøer og dermed virke rekrutteringsfremmende for alle parter. Det kan for eksempel være lettere å tilby *to* kompetansearbeidsplasser på samme sted. Den geografiske spredningen bør kanskje ikke bli *for* stor, og satsingen på oppbyggingen av sterke regionsentra bør videreføres.

Trondheim kommune

Utvalgets forslag om å utrede muligheten for å innføre regional forankring av hovedkontor for heleide offentlige selskaper som en eksplisitt målsetting i eierskapspolitikken, støttes.

Flere kompetansearbeidsplasser:

Utvalget foreslår å forenkle målstrukturen og styringen av Innovasjon Norge for å legge til rette for større og mer målrettede satsinger. Videre ønsker de at det prioriteres virkemidler som kan bidra til å utvide sterke næringsklynger og kompetansemiljøer. Dette gjelder også virkemidler som bidrar til omstilling av bedrifter og næringsmiljøer i retning av kompetanseintensiv aktivitet.

Disse synspunktene støttes av Trondheim kommune.

Styrke rekrutteringen:

Utvalget foreslår prioritering av infrastrukturtiltak som gir tidsbesparelse og bedret tilgjengelighet framfor personrettede virkemidler. For eksempel foreslås pendlerfradraget fjernet. De ber også om at det gjennomføres en evaluering av de samfunnsøkonomiske konsekvensene ved regionale trainee-ordninger, som grunnlag for en eventuell utvikling og utvidelse av ordningen. Videre foreslås det å legge til rette for god norskopplæring og mer effektiv godkjenning av eksisterende utdanning for innvandrere. Utvalget ønsker at det oppmuntres til etablering av internasjonale skoler for å styrke regionale arbeidsmarkeders attraktivitet og at det legges til rette for, og oppmuntres til, opprettelsen av næringstilknyttet spesialisert videregående utdanning (TAF-tilbud) i flere regioner enn i dag.

Pendlerfradraget tilfaller i betydelig grad pendlere i Osloregionen. Dette kan være et viktig tiltak også i Trondheimsregionen, og man er usikker på om dette bør bortfalle.

Kommunens behov for høy teknisk kompetanse innen vann, avløp, byutvikling, prosjekter m.v. er vanskelig å få dekket i dag. Her må samarbeidet med privat næringsliv bli bedre. En felles trainee-ordning kan være en vei å gå og bør prøves ut. Det må vurderes om statlige ressursene kan knyttes til videre utbygging av ordningen.

Dagens godkjenningsordning for utenlandske utdanninger tar enkelte ganger for lang tid. En styrking av NOKUT (Nasjonalt kompetansesenter for godkjenning av utenlandske utdanninger) bør vurderes. Det må også føres en løpende vurdering av hvilke utdanninger som kan/bør godkjennes i Norge. Erfaringer med norskopplæring i ulike arbeidssituasjoner er jevnt over gode. Slike ordninger bør støttes og videreutvikles.

I Trondheim er det to internasjonale skoler; Birralee International School og Trondheim International School. Om det skal stimuleres for tilrettelegging av flere, må vurderes. Kanskje er det like hensiktsmessig å gi tilbud om utvidet språkundervisning ved enkelte videregående skoler i regionen for å møte den økte globaliseringen og være attraktiv for utenlandsk arbeidskraft. Aktuelle språk kan være kinesisk, russisk, spansk m.fl.

TAF er et undervisningstilbud der tekniske og allmenne fag gis i samarbeid mellom den videregående skolen mellom lokalt næringsliv; både offentlig og privat. Etter fire år oppnår eleven både fagbrev og studiekompetanse. Dette tilbudet må videreutvikles og gis i alle regioner.

Regional kunnskapsstruktur for samarbeid og livslang læring:

Utvalget foreslår å gi universiteter og høyskoler sterkere insentiver til å samarbeide med lokalt næringsliv om innretning og spesialisering av utdanningstilbud tilpasset lokalt arbeidslivs behov. Finansieringssystemet,

Trondheim kommune

herunder midler knyttet til satsingen på "Samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon", må utformes slik at universiteter, høyskoler og instituttsektoren kan spille en sterkere rolle i lokal kunnskapsformidling, innovasjon og omstilling til kunnskapsintensivt næringsliv.

Trondheim kommune ber om at det vurderes om utdanningsinstitusjonene kan ha et lite antall ubesatte undervisningsstillinger som kunne tilbys private og offentlige arbeidsgivere i regionen. I et arbeidsliv i kontinuerlig omstilling ville dette være positivt for alle parter. Studentene ville bli mer kjent med dagens arbeidsliv og eventuelle framtidige arbeidsplasser. Undervisningsinstitusjonene ville få tilgang til relevant arbeidslivskompetanse, og arbeidsgiverne ville få muligheten til å være teoretisk oppdatert på ny forskning og nye trender.

Universitetenes rolle er lite framhevet i utredningen. Deres betydning for styrking av kompetansemiljøene i de ulike landsdelene og deres storbyregioner er vesentlig. Dette kommer tydelig frem i rapporten "Storbyene og kunnskapsinstitusjonene" (Econ Pöyry 2010) som omhandler storbyenes rolle som vertskap for dagens universiteter og forskningssentra. Rapporten framhever at universitetene i dag har like stor betydning for regionbyggingen som Norges første universitetet i sin tid hadde for nasjonsbyggingen.

Rapporten går langt i å antyde at statlig politikk ikke har tatt denne utviklingen inn over seg, at universitetenes virksomhet i dag er tett sammenvevd med det omkringliggende næringsliv og offentlige aktører, og at dette er en forutsetning for fremtidig vekst og kompetanseutvikling. Denne utviklingen har fått for liten oppmerksomhet fra statens side. Staten er imidlertid avhengig av at storbyene utøver godt vertskap overfor sine kunnskapsinstitusjoner. På den bakgrunn konkluderes det bl.a. med at byene bør utfordre Staten til partnerskap rundt denne rollen.

Andre offentlige utredninger understreker sterkt universitetenes og høyskolenes betydning for den regionale kompetanseutviklingen. Ett eksempel er Stjernøutvalgets utredning NOU 2008:3 *Sett under ett – Ny struktur i høyere utdanning*. En tilsvarende forståelse finner vi i Distriktskommisjonens utredning NOU 2004:19 *"Livskraftige distrikter og regioner"*.

Universitetene og høyskolene spiller en betydelig rolle for etablering av og rekruttering til kompetansearbeidsplasser. Når målsettingen er å øke den kompetanseintensive sysselsettingen utenfor hovedstadsregionen, vil det derfor være helt sentralt at universitetene og høyskolene sikres tilstrekkelig tilførsel av ressurser, slik at de kan både utføre forskning og tilby studieplasser av tilfredsstillende kvalitet og i tilstrekkelig omfang.

Omstilling av jobber, mennesker og steder:

Utvalget foreslår målretting av arbeidsmarkedstiltak mot omstillingsbehovene i de regionale arbeidsmarkedene. Adgangen til å gi støtte til etter- og videreutdanning bør utvides for å bidra til at arbeidstakere skal komme i nytt produktivt arbeid. Virkemiddelbruken på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer bør koordineres bedre med sikte på tidlig innsats for omstilling til kompetanseintensiv virksomhet.

Sett fra kommunalt hold endres behovet for kompetanse seg hurtig. Det vil kreves mer og mer kontinuerlig påfyll for å holde seg faglig oppdatert. Etter rådmannens mening må det vurderes om utdanningsinstitusjonene i enda sterkere grad enn i dag må kunne tilby skreddersydde etter- og videreutdanningstilbud til kommunene. For at disse skal kunne "treffe" behovet, må

kommunesektoren kunne delta i utformingen.

Økonomiske og administrative konsekvenser:

Utvalget har vurdert tiltak innenfor flere politikkområder; både innenfor tradisjonell distrikts- og regionpolitikk og innenfor et bredere sett av virkemidler. De mener at en satsing på større spredning og vekst må være helhetlig i den forstand at virkemidlene antagelig har større effekt sammen enn hver for seg. Målet må være å gjøre hele Norge mer attraktivt for etablering av og rekruttering til kompetansearbeidsplasser. Utvalget mener derfor ikke at man skal treffe tiltak som hindrer veksten i kompetansearbeidsplasser i større byer til fordel for mindre steder. Dette kan virke mot sin hensikt, for det ingen automatikk i at disse arbeidsplassene vil etableres andre steder i landet. Gevinsten for samfunnet blir størst hvis politikken bidrar til å bygge opp under fortrinn snarere enn å kompensere for svakheter. Dette er en av grunnene til at utvalget mener at regionale sentra har en viktig funksjon i å bygge robuste arbeidsmarkeder hvor kompetansearbeidsplasser kan vokse fram.

Dette er synspunkter som Trondheim kommune gir sin fulle og hele tilslutning til. Som utvalget selv påpeker, er det ikke bare en konkurranse om den kompetente arbeidskraften innad i Norge, men også mellom Norge og andre land.

På den andre siden behøver det ikke være et motsetningsforhold mellom robuste storbyregioner og vekst i hele landet. Storbyenes betydning som motorer for den regionale utviklingen må ikke undervurderes. Aktivitetene i "storbynavet" gir ringvirkninger og skaper muligheter for vekst og velstand også i randkommuner i stor avstand fra sentrumsområdene.

Oppsummert

Trondheim kommune stiller seg positiv til flere av forslagene i utredningen og ber om at disse blir forsøkt. Imidlertid savnes en større forståelse av storbyenes og storbyregionenes rolle, funksjoner og utfordringer. En nasjonal politikk for satsing på vekst i kompetansearbeidsplasser utenfor hovedstadsområdet må ta utgangspunkt i funksjonelle storbyregioner. Selv om utvalget ser at regionale sentra har en viktig funksjon i å bygge robuste arbeidsmarkeder hvor kompetansearbeidsplasser kan vokse fram, inneholder utredningen i liten grad analyser for eller tiltak til hvordan dette skal ivaretas.

Når målsettingen er å gjøre vekst i kompetansearbeidsplasser til en drivkraft for vekst i hele landet, må følgende tre forhold ivaretas:

- Det må utformes en helhetlig regionalpolitikk som omfatter storbyregionene, og det bør utarbeides en storbymelding som omfatter storbyregionene utenfor hovedstadsområdet.
- På samferdselsområdet må det gjennomføres viktige infrastrukturiltak for veg, bane og luftfart. Slike tiltak vil både virke regionforstørrende, og binde sammen storbyområdenes arbeidsmarkeder.
- Universitetene og høgskolene må sikres finansiering for å oppfylle sine tiltenkte funksjoner, både regionalt og nasjonalt.

Rådmannen i Trondheim, 20.06.11

Anne S. Behrens

Ellen Edvardsen

Trondheim kommune

kommunaldirektør

rådgiver

Elektronisk dokumentert godkjenning uten underskrift

Vedlegg: NOU 2011:3 - Kompetansearbeidsplasser

... Sett inn saksutredningen over denne linja